

**Yazar Bilgileri
Author(s)**

Esam ALAHMADI
Selçuk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji ABD
Yüksek Lisans
ORCID:000-0002-7613-0288

Öz

Yemen'deki çatışmaların patlak vermesinin üzerinden 7 yıl geçmesinin ardından, kadınlar ve genç kızlar toplumsal cinsiyete dayalı artan şiddet olaylarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu şiddet olayları, savaşın neden olduğu ekonomik zorluklar ve toplumsal değişimlerle birleşerek daha da karmaşık bir hal almıştır. Savaşın etkisiyle, kadınlar ailelerine gelir sağlamak amacıyla tehlikeli işlerde çalışmaya itilmiştir. Ancak bu süreç, kadınlara yönelik şiddetin artmasına yol açmıştır. Kadınların toplumsal rolleri değişmiş ve sorumlulukları artmıştır. Çatışma süreci, Yemen genelinde denetim noktalarının artmasına ve hareket özgürlüğünün kısıtlanmasına yol açmıştır. Bu da muhalif aktivist kadınlara yönelik şiddetin artmasına sebep olmuştur. Bu durum, kadınların koruma araçlarının azalmasına ve iyileşme çabalarının engellenmesine neden olmuştur. Bu makale, analitik bir metodoloji kullanarak toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti analiz etmeyi ve Yemen'deki savaşın bu şiddet üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çatışmanın kadınlar ve genç kızlar üzerindeki etkilerini anlamak, daha etkili koruma ve destek politikalarının geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

Abstract

After 7 years since the outbreak of conflicts in Yemen, women and young girls are facing increasing incidents of gender-based violence. These acts of violence have become more complex due to the economic hardships and societal changes caused by the war. As a result of the conflict, women have been pushed into hazardous jobs to provide for their families. However, this process has led to an increase in violence against women. Women's societal roles have shifted, and their responsibilities have increased. The conflict has led to an increase in checkpoints and restricted freedom of movement throughout Yemen. This has resulted in an escalation of violence against female activist dissidents. This article aims to analyze gender-based violence using an analytical methodology and examine the effects of the Yemeni war on this violence. Understanding the impact of the conflict on women and young girls can contribute to the development of more effective protection and support policies.

**Makale Tarihleri
History of Article**

Geliş Tarihi /Received
31.08.2023

Kabul Tarihi/Accepted
04.18.2023

Anahtar Kelimeler / Keywords

Analitik Yöntemi / Analytical Method
Şiddet / Violence
Toplumsal Cinsiyet / Gender
Yemen / Yemen
Yemen Krizi / Yemen Crisis

Makale beyanı

Çalışma, özgün bir makaledir.

Teşekkür, Çıkar Çatışması ve Katkı Oranı Beyanı**Statement of Acknowledgment, Conflict of Interest and Contribution Rate**

- Çalışmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Atıf / Citation

Alahmadi, E. (2022). Yemen'de Savaşın Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Etkisi. *Olgu Sosyoloji Dergisi*, 2(2), ss. 80-85.

DOI

<https://doi.org/10.58632/olgusos.1353245>

1. Giriş

Yemen, tarihin derinliklerinden gelen zengin kültürel mirasıyla tanınan bir ülke olmanın ötesinde, son yıllarda yaşadığı çatışma ve savaşlar nedeniyle uluslararası arenada sıkça gündeme gelmiştir. Bu bağlamda, Yemen'de kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddetin boyutları ve etkileri, savaşın yarattığı karmaşık ve yıkıcı koşullar altında incelenmesi gereken acil bir konu haline gelmiştir. Bu makalenin amacı, Yemen'deki savaşın kadınlar üzerindeki cinsiyete dayalı şiddetin görünürlüğü, türleri, nedenleri ve sonuçları üzerindeki etkilerini ele almaktır.

Savaş, her zaman toplumsal düzeni sarsan ve hassas dengeyi bozan bir faktör olmuştur. Yemen, 2014 yılında başlayan iç savaşın ardından 2015 yılında uluslararası askeri müdahaleyle daha da karmaşık bir duruma sürüklenmiştir. Bu süreç, ülkede yaşayan her bireyin yaşamını etkilemiş, ancak kadınlar özellikle savunmasız bir konumda bulunmuşlardır. Savaşın yıkıcı etkileri, kadınların maruz kaldığı cinsiyete dayalı şiddeti artırmış ve derinleştirmiştir. Ev içi şiddet, cinsel saldırılar, zorla evlilikler, insan kaçakçılığı gibi çeşitli şiddet biçimleri, savaşın yarattığı kaotik ortamda kadınların güvenliğini tehdit etmektedir (Holt, 2020).

Orta yaşlı ve genç erkekler silahlı çatışmaların ve neticesindeki etkilerin doğrudan mağdurlarının çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bunun karşısında kadınlar ise zorlaşan koşulların gölgesinde ailenin geçimini sağlama yükünü ve yönetim sorumluluğunu üstlenmişlerdir. Bu ise kadınları farklı türde şiddet olaylarına daha fazla maruz kalır hale getirmiştir. Her ne kadar Yemen'deki çatışmalar tüm sivilere büyük ölçüde etki etmiş olsa da, kadın ve genç kızlara yaptığı etki daha da büyüktür. Çünkü erkeklerin konumları, kadınların toplumsal cinsiyete dayalı rolleri, ayrımcı hukuki sistem, ekonomik eşitliğin bulunmaması ve bunun sonucunda kadınların konumunun son derece kırılğan olması suretindeki olumsuz toplumsal yargı, kadınların daha fazla şiddet görmelerine neden olmuştur (Singh, 2022).

Makalemiz, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin tarihsel ve günümüzdeki arka planını analiz etmekle ve bunun kültürel köklerinin üzerinde durmakla başlarken, çatışmaların patlak vermesinin öncesinde kadına karşı şiddetin mevcut durumunu gözler önüne sererek ve silahlı çatışmaların bu sorunun zirveye ulaşmasındaki etki boyutunu analiz ederek devam etmektedir. Ayrıca Yemen toplumunda kadına karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin şekil ve türlerini ele almaktadır. Buna göre Yemenlilerin sıkıntılarının arttığı, ekonomik krizin derinleştiği, alt yapıların zarar gördüğü ve hizmetlerin verilemez hale geldiği bir ortamda kadınların hareket özgürlüğünün kısıtlanması, kadın aktivistlerin şiddete maruz kalması, kadınların zorla evlendirilmesi, sünnat edilmeleri ve erken evlilikler değerlendirilmiş; yiyecek bulma ve evlerini geçindirme sorumluluğunu üstlenen kadınların cinsiyetler arasında kültürel baskınlık standardı nedeni ile nasıl hareket özgürlüğü kısıtlanmasıyla karşı karşıya kaldıkları ve kadınların hareketlerini kısıtlamak için çatışmanın taraflarının ne gibi uygulamalarda buldukları ele alınmıştır (Zakham, 2019).

Bu tür davranışlar yerel toplumlarda gizlenmekte olan eşitsizlik olgusunun zirveye ulaşmasına neden olmuş ve çatışma öncesindeki dönemde kadın ve genç kızların elde ettiği basit kazanımların da kaybolmasıyla sonuçlanmıştır. Yaşanan gelişmeler kazanımları altüst etmiş ve bazı durumlarda ters yöne çevirmiştir. Göç, fakirlik, rastgele uygulanan şiddet ve zaten sınırlı olan desteğin kaybolması gibi nedenlerle kadın ve genç kızlara karşı şiddetin zirveye ulaşmasına katkı sağlayan yeni zafiyet noktaları ortaya çıkmıştır. Şiddetle mücadele konusunda rol alması gereken adalet sistemi çökmüş, hatta kanunları uygulamakla sorumlu olan merciler ve silahlı güçler ya da silahlı gruplar, yaşanan karmaşa ve devlet sisteminin yıkılması nedeniyle kadın güvenliğine doğrudan tehdit teşkil eder hale gelmiştir (Shrivastava, Shrivastava, & Ramasamy, 2017).

Ayrıca silahlı milislerin belli başlı bölgelerde koruma ağlarını engelledikleri bilinmektedir. 2016 yılından bu yana Husi hareketine bağlı yetki mercileri ataerkil kural ve kanunları son derece katı yorumlarla, artarak uygulamaya başlamışlardır. Bunun için kamu söylemi ve devlet kurumları kadın ve genç kızlara karşı otorite aracı olarak kullanılmış ve kadınların siyasi katılımı engellenmiştir (Brigitte, 2017). Makalemiz, savaş sırasında toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin artmasını engellemek için yapılması gerekenlere dair bazı tavsiyeler ve kadın ve genç kızları korumak ve savaş sonrasında kadın ve genç kızların haklarının yeniden verilmesini sağlamak için bazı önerilerle son bulmaktadır.

Bu araştırmanın temel amacı, Yemen'deki savaşın kadınlar üzerindeki etkilerini analiz etmektir. Analiz, açıklayıcı analitik yöntem kullanılarak gerçekleştirilmiş ve ilgili yerel ve uluslararası kuruluşların raporlarına dayanmaktadır. Araştırma, savaşın Yemenli kadınlar üzerindeki sosyal ve sağlık etkilerini anlamayı hedeflemektedir. Sonuçlar, mevcut durumun zorluğunu vurgulayarak, kadınların durumunu iyileştirmek için acil önlemlerin alınmasının gerekliliğine dikkat çekmektedir.

2. Yemen'de Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetin Tarihsel ve Çağdaş Arka Planı

Sebe Krallığı'ndan beri Yemen'de kadınlar sosyal hayatta ve siyasette önemli bir yer almıştır; Kur'an'da belirtildiği gibi Sebe kraliçesinin Hz. Süleyman ile arasındaki yaşananlar Yemen'deki sosyal hayat ve politikanın gelişimi, kadının bu yönden etkileri bize anlatan bir hikayedir. (Al-Khafaji, 2006).

Eski uygarlıkların sona ermesinden sonra Yemen'de kadının gücü erkeklere göre daha düşüktür; ayrıca Yemen'deki savaştan önce aile içinde kadınlara yönelik şiddet tekrar eden bir davranıştır. Kadınların aile fertlerinden uğradığı şiddete karşı şikayet etmesi ya da yetkili kurumlara bildirmesi ayıptır. Yemen geleneklerinde kadının şiddete uğramaması gerekirken bir babanın, kocanın ya da kardeşin kadının disiplini ailenin onuru için şiddet olarak sayılmamaktadır.

Geleneksel ailelerde genellikle kadına karar verme hakkı bulunmazken erkeğin bütün konularda karar verme hakkına sahiptir, sonuç olarak kadına yönelik şiddet riskinin artmasına neden olur. (Dünya Bankası, 2014). Kişisel durum hukuku gelenek düşünceden farklı değildir tam tersi ailede şiddet, cinsel tecavüzü kolaylaştıran koşullar sunmaktadır. Kadının kocasına itaat etme, izni olmadan dışarıya çıkmama, kocanın istediği zaman cinsel ilişkiye girme gibi konularda yasak göstermemektedir. (Hukuk İşleri Bakanlığı, 1997). Parlamento grubu evlilik yaşı yükseltme girişimlerine rağmen Yemen’de henüz belli evlenme yaşı yoktur. Kırsal bölgelerde erkek ve kız çocukları erken yaşta evlendirmektedir. Kızlar genellikle erkeklerden daha erken yaşta evlendirilir, bunun için kız çocukları erken yaşta okulu bırakıp, erken yaşta hamile kalıp doğum yaparak kendi ve çocuk sağlığını riske atmaktadırlar. Okulu erken yaşta bıraktıkları için hem maddi hem de sosyal olarak tamamen kocalarına bağlıdır. Kızlar genellikle aileleri tarafından kendilerinden çok daha büyük erkeklerle evlenmeye zorlanırlar, bazen okul çağındaki kızlar zorla evlendirmektedir. Bu da ailede şiddete sebep olmaktadır. 18 yaştan önce evlenenler şiddete uğramaları daha büyük yaşta evlenenlerden daha yüksektir. (uluslararası af örgütü, 2009).

2014 yılında Yemen Evrensel Periyodik incelemesinde, savaş öncesi kadınların hukuku ve fırsatları konusunda iyileştirecek önerilerde bulunmuştur. Savaştan önce kadınlar yoksul ve eşitsiz bir toplumda yaşıyorlardı. Ayrıca Yemen toplumsal cinsiyete dayalı şiddete bileşik önlemlerde toplumsal cinsiyet eşitsizliği Endeksi’nde dünyada ikinci sırada yer almıştır. Kadınlara yönelik şiddet vakaları toplumun geleneklerine göre aile içinde çözüme kavuşmaktadır. Yemen toplumu ataerkil aile yapısı, baba otoritesine sahip ve kabile toplumu olarak devam ediyor. (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, 2018).

3. Savaş Döneminde Cinsiyete Dayalı Şiddet

Kadınlar, katı cinsiyet rollerinin olduğu ataerkil bir Yemen, 2014 yılında savaş başlamadan öncesi toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri açısından alt sıralarda yer alırken savaşın devam etmesiyle Yemen Dünya Ekonomik Forumu tarafından geliştirilen Küresel Cinsiyet Uçurumu Endeksi’nde son sırada yer almıştır. Kadınlar, katı cinsiyet rolleri olduğu ataerkil bir toplumda derinlere kök salmış toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden muzdarip olamaya devam etmiştir.

Yemen’deki çatışma topluma büyük bir etki yaratmış olup kadınlar ise bu etkiden çok daha fazla etkilenmiştir. Cinsiyet rolleri ve ataerkil tutumları, ayrımcı hukuk sistemi, eşitsizlik ekonomi hakkındaki olumsuz etkileri kadına yönelik şiddete neden olmuştur. Çatışmalar, ekonomi krizler, altyapının zarar görmesi ve hizmetlerin çökmesi, Yemenlilerin acı çekmesine neden olmuştur. Buna ek olarak kadınlar kültürel normlar nedeniyle sınırlı hareketlilikle mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Ayrıca savaşın devam etmesiyle birlikte bazı zorluklar yaşarken evlerinde yemek hazırlama ve bakım sağlama sorumluluğu olduklarından dolayı; gıda, su, sağlık hizmetler vb. erişimin olup olmadığıyla uğraşmak zorunda kalmışlardır. (Harb, 2019).

Yemen’de cinsiyet gelenek göreneklere göre belirlenir. Büyük ölçüde üreme, çocuk ve yaşlı bakımı, kırsal bölgelerde tarım işçiliği de belirlenir. Savaşın başlamasıyla birlikte erkekler savaşa gider kadınlar ise aile reisi olur ve her şeyden sorumludur (Awadh & Shuja’adeen, 2019).

Kadınlar savaş döneminde toplumsal cinsiyete dayalı farklı şiddete maruz kalmıştır; sözlü şiddet, duygusal şiddet, kaçırma, erken evlilik. Özellikle yerinden edilmiş kadınlar baba ve koca tarafından şiddete daha çok maruz kalmıştır. (Heinze & Stevens, 2018). Savaştan dolayı 3 milyondan fazla kişi yerinden edilmiş olup bunun yarısından fazla kadınlar ve çocuklardır. Kadınlar yerinden edilmesiyle birlikte şiddete daha çok maruz kalmıştır. Kadınların ve çocukların yerinden edilmesi orantısız bir şekilde güvenli evlerde, güvenli olmayan evlerde, kayıt dışı evlerde yaşama büyük bir risk oluşturmuştur. Yemen’de yerinden edilmiş kişilerin üçte biri terk edilmiş binalar ve kamuya sığınmasının nedeni resmi bir sistemin yokluğudur. Buna ek olarak yerinden edilmiş kadınların yaklaşık bir milyonu evlerine geri dönerek evlerini güvensiz bulmuştur. (UNICEF, 2018).

2014 yılın sonlarına doğru silahlı çatışmalar kadınların şiddete maruz kalmalarını artıran bir faktör olarak kötü durumu daha da kötüleştirmiştir. Ayrıca çatışan tarafların eylemleri kadınların yerinden edilmesine yol açarak şiddete daha çok maruz kalmalarına neden olmuştur. Bu bağlamda raporlar gösteriyor ki 2015 yılında çatışmaların ortaya çıkmasından bu yana kadına yönelik şiddet %63 oranında artmıştır. (Human Rights Watch, 2019).

Cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan kadınların sayısı yaklaşık 2.6 milyondur. Güven sistemi çökmesi, erkek aile bireyi yokluğu nedeniyle kadınlar güçsüzleşerek şiddete maruz kalmıştır. (Rohwerder, 2017). Yemen’de 2016-2019 yılları arasında kadınlar aile içi şiddete en çok maruz kaldığı yıllar, bu tür şiddet çatışma sırasında yaygınlığı arttığı şiddet türüdür. Ailenin geleneksel rolleri değişmesinin sonucu (Erkeklerin işi kaybetmesi nedeniyle evde olması, kadınların evin geçimini sağlaması) toplumsal gerilimler artarak kadınların aile içi şiddete maruz kalmıştır. Savaşın başlangıcından bu yana Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu raporlamasında toplumsal cinsiyet şiddet hizmetleri önünde birçok engel ve artan zorluklara rağmen kadınların toplumsal cinsiyet şiddet hizmetlerine erişim sayıları artış göstermiştir. Bu artış bazı illerde %70’e ulaştı (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi, 2019).

4. Cinsiyete Dayalı Şiddetin Görüntüleri Ve Biçimleri: Kadın Hareketinin Kısıtlanması

Kadınlar ve kız çocukları, güvensizlik, kaçırılma korkusu, sözlü ve cinsel taciz nedeniyle hareket özgürlükleri konusunda ciddi kısıtlamalarla karşı karşıya kalmıştır. Kızların refakatsiz hareket etmeleri yasaktır ve kadınların hareket özgürlüğü üzerindeki kısıtlamalar, özellikle yoksul kırsal alanlarda yaşayan kadınlar için adalete erişimi zorlaştırmıştır. çünkü

hareket özgürlüğü konusunda ciddi kısıtlamalarla karşı karşıyadırlar ve onlara erkek vasiler eşlik etmek zorundadır. (Uluslararası Af Örgütü, 2009). Aynı zamanda, Husi hareketinin fiili yetkilileri, kadınların vasi olarak bir mahremle seyahat etmelerini gerektiren yasalar konulmuştur. Erkekleri kadınlardan ayırmak yerine bu emirleri uygulamayan kurumlar kapatıldı, kadının yanında erkek bir akrabası yok olursa kontrol noktalarında şiddete, tacize, keyfi gözaltına, işkenceye ve diğer kötü muamelelere maruz kalabilmektedir. Güvenlik güçleri tarafından muamele, alan yaratmak Erkekler ve kadınlar arasında olumlu diyalog ve anlayış için daha azdır. (Harb, 2019).

Son iki yılda, çatışmanın tarafları kadınları halka açık tehditlerinin bir parçası olarak aşağılayıcı terimler kullanarak fuhuş ve ahlaksızlıkla suçlamıştır. Muhaliflere karşı tacizde bulunmuştur. San'a'daki Husi hareketinin fiili yetkilileri bu tür tehditleri kullanmış ve kadınların bulunduğu halka açık gösterileri bastırırken taciz, kadınların keyfi olarak gözaltına almıştır. Yemen'de resmî kurumlar aracılığıyla gerçekleştirilen bu tür suçlama ve tutuklamaların, ev dışında çalışan kadınlara yönelik damgalamayı derinleştireceğinden, kadınlar ve kız çocukları açısından ciddi sonuçlar doğurduğu biliniyor. Aynı zamanda, kadınların ve kızların potansiyel hayat kadını olarak algılanması da dahil olmak üzere, kadınların fiili yetkililer tarafından içler acısı istismarını normalleştirmiş, davranışlarının ve cinselliklerinin erkek vasilerin kontrolünü gerektirdiğine dair ataerkil görüşü güçlendirmiştir. (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi, 2019).

5. Eylemcilere Karşı Şiddet

Yemen aşiret gelenekleri, kadınların kaçırılmasını şiddetle kınıyor, ancak kötüleşen güvenlik durumu, düzinelerce kadının Husi isyancı hapisanelerinde zorla alıkoyma, yasadışı gözaltı, işkence ve kötü muameleyle maruz kalmasıyla bu normu değiştirmektedir. Artan gerilim ve çatışma, çatışmanın taraflarını, özellikle siyasi muhaliflerin kadınlarının gösterileri söz konusu olduğunda, sosyal normlara ve eğilimlere uymamaya itmiştir. Tutukluların eşleri ve kız kardeşleri, doğrudan ya da dolaylı gözaltı ve zorla alıkoyma mağdurlarıdır. Aile mensuplarının tabi tutulduğu ve onlar da kendilerini hane reisi olmaya mecbur buldukları gözaltındaki erkek akrabalarının hakları için seferber olan aktivistlerdir. Bir kadının oynadığı her rol, evin içinde ve dışında cinsel ve fiziksel şiddet riskini iki katına çıkarmıştır. Bu kapsamda onlarca Yemenli kadın, sık sık işkence ve kötü muameleyle maruz kaldıkları ve ailelerinin nerede olduklarından haberdar olmadığı için Husi darbe hareketinin gizli hapisanelerinde suçlamasız olarak gözaltına alınmıştır. (Michael, 2019).

2019 yılının başında, kadın aktivistlere karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet uygulayan çatışma taraflarının kontrolü ve zorlaması altındaki kadın gösterileri, en az 40 kadın aktivist, insan hakları savunucusu ve gazetecinin cinsel taciz, tecavüz tehditleri, fuhuş suçlamaları, gözaltı, kadının ikametgahına saldırı, işten çıkarılma ve cinsel şiddet dahil olmak üzere Kadın Hakları alanındaki çalışmalarını nedeniyle durdurulmuştur. Ayrıca San'a'da Husi hareketinin yetkililerine karşı kadınların önderlik ettiği bir dizi gösteride suistimaller meydana gelmiştir. 2017 ve 2018 yıllarında, 300'den fazla kadın ve kız çocuğu, fiili makamlar tarafından de facto tesettür de dahil olmak üzere şiddet ve yıldırma ile tecavüz tehditleri, cinsel saldırı ve fuhuş suçlamalarıyla daha da şiddetlenen şiddete maruz kalmıştır.

Aden'de tutuklu kadın yakınları tarafından aile fertlerinin serbest bırakılması için iki gösteri düzenlenmiştir. İlk gösteri 2017'de, ikincisi 2019'da gerçekleşmiş her iki gösteri de Emniyet Mensubu güçleri tarafından şiddetle karşılanmıştır. Raporlar, de facto yetkililerin çok sayıda kadını siyasi aidiyetleri veya muhalefetleri nedeniyle gözaltına almaları ve diğer kadınları engellemek için hazır fuhuş suçlamaları kullanmaları nedeniyle eylemlerinde yeni bir gelişme olduğunu göstermektedir. Siyasete katılmaktan, çatışmanın tarafları tarafından kadınların ifade özgürlüğü ve toplanma özgürlüğü ile ilgili eylemlerine yanıt olarak işlenen bu ihlaller, kadın hakları üzerinde ciddi sonuçlar doğurmuş ve caydırıcı bir etkiye ve ülkede ortaya çıkan kadınların önderliğindeki gösterilerin sona ermesine yol açmıştır. (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi, 2019).

6. Kadınları Rehin Almak

2018-2019 döneminde sana ve Hudeyde'de güvenlik güçleri mensupları ve Husi savaşçıları 7 kadın ve kızı 8 aya varan sürelerle kaçırp gözaltına almış; Akrabaları taleplerini kabul etmeye zorlamışlardır. Bir vakada, bunu bir Husi firarisini teslim olmaya zorlamak için yapmışlardır. Diğer durumlarda, kadınları ve kızları, fidye karşılığında bir erkek vasi olmadan seyahat etmek suçlamasıyla gözaltına almışlardır. Başka bir durumda, Yemen hükümet ordusu bir kadın ve bebek oğlunu, şüpheli bir teröristi yetkililere teslim olmaya zorlamak için kaçırmıştır. Kadın ve kızların kaçırılması onları cinsel şiddet riskine soktuğundan ve Yemen'e belirli çağrışım ve damgalar getirerek onları daha büyük cinsiyet riskine maruz bıraktığından, onlar için derin etkileri olmuştur. (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi, 2019, s. 220,223).

7. Kadın Sünneti

Kadın sünneti (FGM) Yemen'in bazı vilayetlerinde uygulanmakta olup, bu oranlar kadın ve kızların %84'üne kadar çıkabilmektedir. 2013'te yapılan araştırmalar, ülke genelindeki tüm kadın ve kız çocuklarının %19'unun 15 yaşında olduğunu gösterdi. 49 yaşında kadın sünneti kurbanlarının %99'u doğumun ilk yılında kadın sünnetine maruz kalırken, kadın kurbanların %93'ü ilk ayda kadın sünnetine maruz kalmaktadır. (Bcheraoui, 2018).

Yemen'in birçok kırsal bölgesinde çatışma öncesi sağlık sisteminin zayıf olması ve savaş sırasında sağlık sisteminin çökmesi, özellikle acil bakım hizmetleri nedeniyle; FGM ölüm veya uzun süreli sağlık sonuçları ile sonuçlanabilmekte,

Yemen hükümeti FGM ile ilgili ölümlerle ilgili herhangi bir resmi veri tutmamakta, bu nedenle uygulama nedeniyle hayatını kaybeden Yemenli kızların sayısı hala bilinmemektedir (Human Rights Watch, 2020).

Şimdiye kadar, 2014 yılında Ulusal Diyalog Konferansı sırasında yayınlanan tavsiyeler dışında kadın sünnetini yasaklayan herhangi bir yasa çıkarılmamıştır. FGM'yi uygulayanların cezai kovuşturmayla tabii tutulması gerektiğini belirten ve Ulusal Diyalog'un bu ve diğer tavsiyelerine cevaben, FGM'yi suç haline getiren ve ihlal edenler için hapis ve para cezaları sağlayan bir Çocuk Hakları Yasası getirilmiştir ancak yasa tasarısı silahlı çatışma tırmandığında ve hükümet değiştiğinde kabinenin önünde asılmıştır.

8. Erken Yaşta Evlilik

Yemen'in yaşadığı ekonomik sıkıntılar, özellikle kız çocuklarının eğitimindeki düşüş nedeniyle yerinden edilmiş ailelerde aileleri kızlarını erken yaşta evlendirmek zorunda bırakması nedeniyle savaşın ışığında erken evlilik oranı çarpıcı bir şekilde artmıştır (Awadh & Shuja'adeen, 2019). Yemen'deki silahlı çatışmalar, kız çocuklarının eğitime erişimini ciddi şekilde etkilemiştir. Bu bağlamda UNICEF, şu anda iki milyon çocuğun okula gitmediğini ve bu çocukların yarım milyonunun okulu bıraktığını tahmin ediyor. Buna ek olarak 2015'ten bu yana 3,7 milyon kişi daha risk altında insani krizin tırmanmasıyla sızıntı riski vardır (Unicef, 2019).

Bu ekonomik ve sosyal mülahalalara ek olarak, güvenlik nedenleri de mevcuttur. Çatışma taraflarının okulları askeri olarak kullanması, kızların eğitime erişimini orantısız şekilde etkilemiştir. Okul terk oranlarını ve erken evlilik, istismar ve sömürü potansiyelini artırmıştır. (Global Coalition to Protect Education from Attack, 2019).

9. GBV Koruma Faaliyetlerini Kısıtlama

Çatışmadan önce, kadınlar ve kızlar, yerel topluluk ağlarının ve kadın liderliğindeki bazı kuruluşların süregelen aktivizmi sayesinde, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı bir miktar korumaya ve onlara ceza adaleti desteğine sahipti. Sana'a düzenli olarak koruma faaliyetlerine müdahale ediyor veya farkındalık yaratmaktaydı. Fiili otorite kurumlarının, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, taciz ve tehdit konusunda koruma ve bilinçlendirme programlarına izin vermeyi reddetmesi, onları fuhuş yapmakla suçlaması ve baskınlar düzenlemesi nedeniyle bu yerel veya uluslararası kuruluşlar tarafından toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi, koruma ve önleme ağlarının dağıtılması, kadınları ve kızları daha fazla tehlikeye ve zarara maruz bırakırken, onları hesap verebilirlik peşinde koşmaktan caydırmak ve güney illerinde kontrolü altındaki silahlı grupların üyeleri olarak toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele etmek için uzun vadeli önlemleri engellenmiştir.

Hükümet ve Birleşik Arap Emirlikleri, çatışmanın tırmanması ve ardından gelen insani krizler, kadınların ve erkek çocukların statüsünü daha da zayıflattığı için koruma çalışanlarını taciz etmiş ve koruma mekanizmalarının neredeyse aşınması, istismar ve şiddet risklerinin artırmıştır. (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi, 2019, s.2018,2019). Yemen'de her 5 kişiden birinin ruhsal bozukluklardan muzdarip olduğu tahmin edildiğinden, yıllarca süren savaşlar, yoksulluk ve beraberindeki toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, birçok kadın ve kızın ruh sağlığını ciddi şekilde etkilemiştir. Ayrıca birçok insan da işini kaybetmiştir. Birçok aile parçalanmış ve aile içinde toplumsal cinsiyete dayalı şiddet yayılmıştır. Yaşam koşullarının bozulması ve psikolojik baskılar aile reisi üzerinde gerginliğe neden olmuştur. Bu sebeple, kadınlara karşı şiddet uygulama eğilimleri artmıştır. Kadınlar ise dayak ve yoksunluklara karşı daha savunmasız, travma ve psikolojik baskılara karşı daha güçsüz hale gelmişlerdir. (United Nations Population Fund, 2020).

10. Sonuç ve Öneriler

Yemen, uzun süredir devam eden iç savaş ve siyasi istikrarsızlık gibi zorlayıcı faktörler altında kadına yönelik cinsiyete dayalı şiddetin yaygın olduğu ülkelerden biri olarak bilinir. Savaş koşulları, aile içi şiddet, erken yaşta evlilikler, kadınların ekonomik bağımsızlığının sınırlı olması gibi faktörler, cinsiyete dayalı şiddetin artmasına katkıda bulunmuştur. Yemen'deki kadına yönelik cinsiyete dayalı şiddetin anlaşılması, yerel kültürel normlar, ekonomik koşullar, eğitim seviyeleri ve sosyal yapı gibi çeşitli faktörleri içermelidir. Ayrıca, cinsiyete dayalı şiddetle mücadelede devlet politikalarının, uluslararası yardım kuruluşlarının ve sivil toplum örgütlerinin rolü de önemlidir.

Cinsiyete dayalı şiddetle mücadeledeki en büyük zorluklardan biri, çatışma ortamının etkileri nedeniyle geniş kapsamlı araştırmaların sınırlı olması ve kadınların güvende olmadığı durumlarına erişim sağlama zorluğudur. Aynı zamanda toplumsal normların değiştirilmesi ve kadın haklarının güçlendirilmesi için uzun vadeli sürdürülebilir çözümler gereklidir. Yemen'deki kadına yönelik cinsiyete dayalı şiddetle mücadele, yerel ve uluslararası düzeyde destek gerektiren karmaşık bir meseledir. Hem hükümetin hem de sivil toplumun katılımıyla, cinsiyete dayalı şiddetin azaltılması ve kadınların haklarının korunması amacıyla çeşitli stratejiler geliştirilmelidir.

Savaş dönemi cinsiyete dayalı şiddeti, kadınların koruması ve kadınların hukuku ve eğitimi açısından kazanılan küçük kazanımlar çok etkileyerek kadınlara yönelik şiddet vaka sayıları artmıştır. Aynı zamanda savaştan sonraki dönemde Yemen'de barış ve istikrar inşa edilmesi, kadınların durumu düzeltmek, kadınların koruma koşulları için yeni stratejiler geliştirmek gerekecektir. Terörist Husi Hareketi, Yemen hükümetine karşı gerçekleştirdiği darbe, insan haklarında ciddi derecede bozulmalara neden olmuştur. Özellikle kadın haklarında cinsiyete dayalı şiddet Husilerin altındaki bölgelerde yaygın olarak uygulanmaktadır.

Yemen'deki aile toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin mağduru olan aile üyesine koruma ve yardım kaynağıdır. Ancak büyük bir şekilde aile içindeki cinsiyete dayalı şiddet uygulandığı için verilen koruma sınırlı bir etkidir. Bu tehlikelerle yüzleşmek için örgütlerin Yemen hükümeti ve Husi hareketinin otoriteleri ile koordinasyon sağlanmalı ve onların askeri operasyon sırasında uluslararası insancıl hukuka uyması, özellikle yerel toplulukların koruma programları almak için kuruluşla işbirliği gerçekleşmesi, ihtiyacı olan kadınların önündeki engellerin kaldırılması, şiddete toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşım konusunda personelin eğitilmesi, tutuklu kadınların hapisanede cinsiyet ayrımı gözetmeyen uygulamalar nedeniyle şiddete maruz kalmamaları sağlanmalıdır. Ayrıca krize hızlı yanıt olarak çatışmalı bölgelerde yerinde edilenlere psikolojik ve sosyal hizmet sağlanmalı, üreme ve sağlık konularında programlar sunulmalı ve erkeklerin katılımıyla kadınlara yönelik şiddetin tehlikeleri konusunda programlar hazırlanmalıdır. Ayrıca resmî kurumlar; kuruluşların çalışmalarını kolaylaştırmalı, etkin veri toplamayı sağlayacak önlemler almalı, güvenlik güçlerinin kadınlara yönelik uyguladığı şiddeti ele almak için etkili önlemler almalı, kadınların herhangi bir toplumsal cinsiyete maruz kalmama hakkını güvence altına almalı, kadına yönelik şiddeti destekleyen kültürel ve sosyal tutumlara karşı çikmalıdır. Bunun yanısıra, kadınların hareketleri kolaylaştırmalı, pasaport ve nüfus cüzdanı alması velisinin izni olmaksızın yerine getirilmelidir.

Gelecekte, kadınların polis, mahkemelerde ve savcı saflarında işe alınması için gerekli eğitim verilmeli, kadınların karar alma pozisyonlarına katılımını artırmak için adımlar atılmalıdır. Aile içi şiddet, kadın sünneti ve reşit olmayan evlilikler de dahil olmak üzere kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü şiddetin sürdürülmesine katkıda bulunan kanunlara alternatif yasa tasarıları hazırlamak, bunları suç olarak kabul etmek ve mağdurların toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti resmi makamlara bildirebilecekleri mekanizmalar oluşturulmalıdır.

Kaynaklar / References

Al-Khafaji, M. S. (2006). Role of Zabid scientists in the scientific movement in Baghdad in the Abbasid era. *The islamic college university journal*, (1)Najaf, pp. 318-349.

AWADH, M., & SHUJA'ADEEN, N. (2019). *Women in Conflict Resolution and Peacebuilding in Yemen*. UN Women.

Bcheraoui, C. E. (2018). *Health in Yemen: losing ground in war time*. London: BioMed Centra.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi. (2019). *Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Yıllık Raporu, Yüksek Komiserlik ve Genel Sekreterlik Raporları, İnsan Hakları Konseyi, 42. Oturum*. Birleşmiş Milletler.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı. (2018). *Toplumsal cinsiyet adaleti ve hukuk, toplumsal cinsiyet adaletini etkileyen yasaların değerlendirilmesi ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetten korunma*. New York: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı.

Brigitte, R. (2017, 3 30). Conflict and Gender Dynamics in Yemen. *Institute of Development Studies*, pp. 12-16.

Dünya Bankası. (2014). *Yemenli kadınların durumu*. Dünya Bankası.

Global Coalition to Protect Education from Attack. (2019, February). *Safeguard Yemen's Future: Protect Education from Attack*. Retrieved from http://www.protectingeducation.org/sites/default/files/documents/safeguard_yemens_future_2019.pdf.

Harb, T. (2019). *Yemen: Kadınlar için dünyanın en kötü ülkelerinden biri*. uluslararası af örgütü.

Heinze, M. C., & Stevens, S. (2018). *Women as peacebuilders in Yemen*. United kingdom: Social Development Direct.

Holt, M. (2020). The worst place on earth to be a woman: violence against Yemeni women in peace and war. *UNIVERSITY OF WESTMINSTER*, pp. 3-22.

Hukuk İşleri Bakanlığı. (1997). *Kişisel Durum Hukuku*. sanaa, Yemen.

Human Rights Watch. (2019). *Yemen Events of 2019*. New York: Human Rights Watch.

Human Rights Watch. (2020). *Human Rights Watch Submission to the Committee on the Elimination of Discrimination against Women on Yemen*. New York: Human Rights Watch.

Michael, M. (2019). Yemeni Group: Houthi rebels hold, torture female detainees. *Associated Press*.

Rohwerder, B. (2017). *Conflict and gender dynamics in Yemen*. UK: Institute of Development Studies.

Shrivastava, S., Shrivastava, P., & Ramasamy, J. (2017, 6). Legal protection for women in Yemen: A sorry state. *GALE ACADEMIC ONEFILE*, pp. 3-10.

Singh, A. (2022). Women And the Yemen Civil War. *inthe 21st*, pp. 293-308.

Uluslararası Af Örgütü. (2009). *Yemen'in karanlık yüzü: kadınlara ve kız çocuklarına yönelik ayrımcılık ve şiddet*. uluslararası af örgütü.

UNICEF. (2018). *Fast facts yemen crisis*. UNICEF.

UNICEF. (2019). *As school year starts in Yemen, 2 million children are out of school and another 3.7 million are at risk of dropping out*. New York: UNICEF.

United Nations Population Fund. (2020). *Against the odds, delivering mental health support in Yemen*. United Nations Population Fund.

Zakham, F. (2019, 2 9). Supporting female scientists in Yemen. *The Lancetj*, pp. 526-527.